MASTER NEGATIVE

NO. 93-81196-20

MICROFILMED 1993

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES/NEW YORK

as part of the
"Foundations of Western Civilization Preservation Project"

Funded by the
NATIONAL ENDOWMENT FOR THE HUMANITIES

Reproductions may not be made without permission from
Columbia University Library

COPYRIGHT STATEMENT

The copyright law of the United States - Title 17, United States Code - concerns the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material.

Under certain conditions specified in the law, libraries and archives are authorized to furnish a photocopy or other reproduction. One of these specified conditions is that the photocopy or other reproduction is not to be "used for any purpose other than private study, scholarship, or research." If a user makes a request for, or later uses, a photocopy or reproduction for purposes in excess of "fair use," that user may be liable for copyright infringement.

This institution reserves the right to refuse to accept a copy order if, in its judgement, fulfillment of the order would involve violation of the copyright law.

AUTHOR:

RIESER, OTTO

TITLE:

DE PLATONIS EUTHYPHRONE

PLACE:

FRAUENFELDAE

DATE:

1880

Master Negative #

93-81196-20

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DEPARTMENT

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

Original Material as Filmed - Existing Bibliographic Record

88PX
DZ6

Rieser, Otto, 1852-
De Platonis Euthyphrone; dissertatio inauguralis ...scripsit Ottonius Rieser...Frauenfeldae, typis J. Huberi, 1880.
34 p. 21 cm.

Thesis, Berne

Volume of pamphlets

22592

Restrictions on Use:

TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35mm   REDUCTION RATIO: 11X
IMAGE PLACEMENT: IA (IIA) IB IIB
DATE FILMED: 3-22-93   INITIALS JAMES
FILMED BY: RESEARCH PUBLICATIONS, INC WOODBRIDGE, CT

AIIM

Association for Information and Image Management

1100 Wayne Avenue, Suite 1100
Silver Spring, Maryland 20910

301/587-8202

Centimeter

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 mm

1 2 3 4 5

Inches

MANUFACTURED TO AIIM STANDARDS
BY APPLIED IMAGE, INC.

no. 10

DE
PLATONIS EUTHYPHRONE

DISSERTATIO INAUGURALIS

QUAM

AD SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES

IN ALMA

LITTERARUM UNIVERSITATE BERNENSI

RITE CAPESSENDOS

SCRIPSIT

OTTONIUS RIESER
THURGOVIENSIS

FRAUENFELDÆ
TYPIS JACOBI HUBERI
MDCCCLXXX

DE
PLATONIS EUTHYPHRONE

DISSERTATIO INAUGURALIS

QUAM

AD SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES

IN ALMA

LITTERARUM UNIVERSITATE BERNENSI

RITE CAPESSENDOS

SCRIPSIT

OTTONIUS RIESER
THURGOVIENSIS

FRAUENFELDÆ
TYPIS JACOBI HUBERI
MDCCCLXXX

Imprimatur. Bernæ die VIII mensis Maj. MDCCCLXXX.

J. Bachmann, p. t. decan.

Primum, qui Platonis scripta in certum ordinem redegerit fuisse Schleiermacherum inter omnes constat. Qui nisus verbis Platonis in Phædro p. 274 B sqq., scriptam orationem esse deteriorem ea quæ ore tradatur, quia a lectore oppugnari non possit, nec quicquam utilitatis afferre nisi lectori jam antea auditam in memoriam revocandi, Opp. Plat. I, 1, 17 sqq., probare studet, Platonem in scribendo hoc potissimum egisse, ut scriptam orationem dictæ quam maxime adæquaret. Nec in singulis tantum dialogis sed in tota etiam eorum serie eum hoc spectavisse, ut unum cum altero conecteret, ideoque ei iam ab initio certis maximam partem lineis circumscriptam imaginem universi systematis animo obversatam esse. Cui primum Astius (Plato's Leben und Schriften 1816) p. 40 opposuit, non partem tantum doctrinæ, sed totam doctrinam unoquoque sermone exprimi, et deinde Socherus (Ueber Plato's Schriften 1820) et Stallbaumius in editionibus suis scripta Platonis ratione temporum ordinare conati sunt, neque tamen ad certum finem pervenerunt. Acerrimum autem adversarium nactus est C. F. Hermannum, qui in libro „Geschichte und System der Platonischen Philosophie“ 1839, affirmat, Platonem a tenuibus initiis pedetemtim ad summum cacumen philosophiæ, itineribus maxime eruditum progressum esse et scripta esse ejus viæ documenta. Qua de causa etiam exteram formam dialogi non ex summo fine artis dialecticæ dependere, sed a prioribus scriptoribus traditam a Platone acceptam esse putat (p. 352, 354 sqq.), quamquam arti quoque in hac re aliquam vim tribuit (p. 386, 391, 395, 397). Susemihlius: „Die genetische Entwicklung der Platonischen Philosophie“ 1855 sqq. mediam inter utramque (extremam) rationem ingressus et juvenili institutioni et itineribus iustam partem eruditionis tribuit. Etiam Ueberwegius: „Ueber Aechtheit und Zeitfolge Platonischer Schriften“ 1861 duas rationes conjungendas et temperandas esse dicit. Hoc

apparet, utramque sententiam habere aliquid veri, sed non esse exaggerandam. Et concedendum est Platonem non sine consilio quodam scribere incepisse, et eundem systema paullatim exædificasse et nonnumquam etiam commutasse quum ex ipsius scriptis elucet tum Aristoteles testis est Metaph. XIII, 4. 1078. 6, 7 his verbis: περὶ δὲ τῶν ἰδεῶν πρῶτον αὐτὴν τὴν κατὰ τὴν ἰδέαν δόξαν ἐπισκεπτέον, μηδέν συνάπτοντας πρὸς τὴν τῶν ἀριθμῶν φύσιν, ἀλλ' ὡς ὑπέλαβον ἐξ ἀρχῆς οἱ πρῶτοι τὰς ἰδέας φήσαντες εἶναι. Itaque si dialogus tam arcte cum altero cohæret, ut quæ illic explicata erant hic denuo excipiantur et quasi corrigantur, vix dubitari potest, quin scriptor, dum posteriorem dialogum conscripserit, ad perfectiorem demum gradum doctrinæ pervenerit, et alter dialogus priorem parvo intervallo subsequatur. Hoc usu venit in Protagora et Gorgia, nam illic virtus ad scientiam utilitatis vel commodi, hic ad scientiam boni reducitur, et uterque dialogus sophistas oppugnat. Sed etiam consilio, cur quid commemorarit an dicere omiserit, aliqua vis tribuenda est, neque cuius rei mentionem non faciat eam prorsus eo tempore ignorare putandus est. Ita quamvis in Euthyphrone ideas obiter tantum, in Gorgia et Menone omnino non attingat, tamen statuere possumus, eum cognitionem earum iam tum exploratam habuisse, sed priusquam animos lectorum ad eas percipiendas satis præparaverit reticuisse; nam in Gorgia et Menone eum penitus doctrina Pythagoreorum imbutum se monstrare negari non potest. Sic in Sophista ideas motus et mutabilitatis participes esse demonstrat, in posteris tamen dialogis hanc vim idearum vix commemorat, ita ut in Sophista non causa caruisse putandus sit quare hoc maxime modo ideas descripserit. Quod deinde attinet ad formam exteriorem dialogi, in eo Schleiermacherus rectum vidisse videtur, quod Platonem ea vivum sermonem imitari voluisse dicat, sed sunt alia quoque momenta respicienda, ars et Socratis persona. Quæ autem ratio intercedit inter formam et materiem, ut ita dicam, sermonis? Hoc inter omnes fere interpretes Platonis constat, in primis dialogis eum fundamenta iacere voluisse earum rerum, quas postea ut iam cognitas magis explicat. Itaque in primis dialogis forma est plane dialectica i. e. verum per eam efficere vult, in qua re Socrate iam usus erat magistro, cuius personam ubique simul ante oculos ponit ut sapientis omnibus numeris absoluti. Et simul

artem dramaticam, quam iam iuvenis exercuisse fertur, adhibuit, ita ut primi dialogi abundent vivacitate loquentium et externis scenæ ornamentis, sed tamen ubertate et profunditate argumenti sequentibus multo cedant. Extrema vero ætate non amplius opus erat illa forma dialectica, cum notiones iam comprobatas explicet[1], si tamen formam colloquii consuetam retinet, ea utitur ad personas colloquentes arte dramatica depingendas, ut e Symposio et Phædone conspici potest. Medium inter iuventutem et senectutem locum obtinent ea scripta, in quibus doctrinam suam aut contra aliorum sententias defendere aut cum his conciliare studet; hic res ipsæ, de quibus agitur, sunt gravissimæ et dialogo artificioso construendo non multum operæ datur.

Quæ omnia priusquam in Euthyphrone comprobare et disquirere possimus, num bene locum suum inter ceteros dialogos obtineat, statuendum est, quo tempore scriptum sit et qui dialogi eum antecedant et continuo sequantur. Eum propter studium Socratis contra crimen impietatis defendendi, quod e toto dialogo elucet, arctissime cum morte Socratis (anno 399 a. Chr.) cohærere neque intervallo temporis ab ea seiungi posse, si id quod scriptor sibi proposuerat efficere voluerit, nemo est qui infitietur. Quominus autem eum tempore inter accusationem et supplicium Socratis intercedente editum esse putemus (ut Schleiermacherus l. l. I, 2, p. 52 sq. Stallbaumius in editione speciali (1823) p. 36, Opp. VI, 2, p. 142—146, Steinhartus Opp. Platonis II, p. 191 sq.[2]) impedimur ea re, quod accusatores et vulgus, si hoc factum esset, etiam magis exacerbasset. Levem et prope iocosum colorem dicendi in toto sermone prævalentem Socherus l. l. et Zellerus adnot. c. inde explicare volunt, quod amici Socratis initio nullum periculum minari opinati sint, id quod e Critone comprobari posse Ueberwegius l. l. p. 250 negavit. Nos potius illam hilaritatem eo explicare

[1] Adhibet, ut terminis logicis utar, in primis dialogis methodum inductionis, in postremis deductionis.

[2] Hanc eandem sententiam sequitur Zeller, «Philosophie der Griechen.» II, a. edit. 2. p. 132 adnot. 1. In editione 3 hanc ipsam adnotationem retinet p. 161, sed tamen concedit p. 452, ut Euthyphron paulo post mortem Socratis conscriptus sit. Socher l. l. p. 63. verisimile opinatur, eum ante Socratis mortem scriptum, sed post in lucem editum esse.

posse nobis videmur, quod Plato magistrum vel summo periculo imminente serenum animum servantem ante oculos ponere voluit. Quocum comparari licet persona Socratis ea ratio, qua in Phædone describitur, ubi (p. 82 A) satis lepide prædicit, animas eorum, qui civilem tantum virtutem secuti fuerint, post mortem in animas formicarum apium etc. transituras esse. Nos igitur Euthyphronem paulo post mortem Socratis, Apologia quidem intercedente, conscriptum esse statuemus, neque cum Hermanno et Susemihlio Critonem et Gorgiam interponemus.

Platonem iam Socrate vivo scripta edidisse cognoscimus e Diogene Laërtio, qui narrat de Lyside III, 35: Φασὶ δὲ καὶ Σωκράτην ἀκούσαντα τὸν Λύσιν ἀναγιγνώσκοντος Πλάτωνος, Ἡράκλεις, εἰπεῖν, ὡς πολλά μου κατεψεύδετο ὁ νεανίσκος! (cf. Vita Anonymi p. 13: συγγράμματα ἐξέθετο, ἃ ἔτι ζῶντος Σωκράτους εἰς χεῖρας αὐτοῦ ἦλθον τὸν γὰρ Λύσιν διάλογος συγγεγραφὼς κ. τ. λ.).

Quot et quæ tamen scripta confecerit hac ætate de eo, viri docti magnopere inter se discrepant. Ceterum minores dialogos (Hippiam minorem, Lysidem, Lachetem, Charmidem) et inter maiores Protagoram plurimi consentiunt hoc iam tempore in lucem prolatos esse[1]. Et iure quidem. Nam nusquam hic, ne in Protagora quidem, Plato eum gradum doctrinæ, quem Socrates obtinebat, superavit. Sophistis iisque hominibus de plebe, qui eorum auctoritate capti sint, semper opposuit, cognitionem esse ad virtutem assequendam maxime necessariam, neque vero opiniones ipsas adversariorum argumentis refellere studet; pugnat hic magis contra falsam rationem argumentandi quam contra ipsam doctrinam adversariorum. Hos igitur minores dialogos in quibus notio φιλίας quæ postea est eadem atque ἔρωτος (in Symposio, in Lyside), temperantiæ (in Charmide), fortitudinis in Lachete) exponitur, et præstantia sciendi præ nesciendo etiamsi quis male agat (in Hippia minore cf. p. 375 D: οἱ ἑκόντες ἀδικοῦντες βελτίους ἔσονται ἢ οἱ ἄκοντες et 376 B: ὁ ἄρα ἑκὼν ἁμαρτάνων .... εἴπερ τίς ἐστιν οὗτος οὐκ ἂν ἄλλος εἴη ἢ ὁ ἀγαθός) affirmatur, ad Protagoram præparare velle recte cum Hermanno dicemus, neque cum Schleiermachero eos veluti annexos esse

[1] Eos minores dialogos, qui omnes uno consensu et eos (Ionem et Alcibiadem I) qui plurimi recentiorum spurios esse iudicant, hic in quæstionem vocare omnino supersedeamus.

Protagoræ ad lacunas ibi patentes explendas (Lysidem putat idem pertinere ad Phædrum). Et Charmidem quidem atque Lachetem puto propius ad Protagoram accedere quam duos reliquos, quippe in quibus iam necessitudinis temperantiæ et fortitudinis cum ceteris virtutibus intercedentis ratio habeatur. Protagoras enim iam altiorem gradum occupat, cum virtutem esse unam eandemque doceri posse omnibus virtutibus ad cognitionem redigendis, comprobare studeat. Sed iam Socrati persuasum fuisse, omnes virtutes sapientia contineri ideoque doceri posse, apparet ex his locis Xenophonteis: Memor. III, 9, 5: ἔφη δὲ καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν ἀρετὴν σοφίαν εἶναι. III, 9, 4: σοφίαν δὲ καὶ σωφροσύνην οὐ διώριζεν, ἀλλὰ τὸν τὰ μὲν καλά τε καὶ ἀγαθὰ γιγνώσκοντα χρῆσθαι αὐτοῖς καὶ τὸν τὰ αἰσχρὰ εἰδότα εὐλαβεῖσθαι σοφόν τε καὶ σώφρονα ἔκρινε. IV, 6, 7: ἐπιστήμη ἄρα σοφία ἐστίν; ἔμοιγε δοκεῖ. cf. Aristot. Eth. Nicom. VI, 13. 1144, b, 17, 28: Σωκράτης ... φρονήσεις ᾤετο εἶναι πάσας τὰς ἀρετάς .... Σωκράτης μὲν οὖν λόγους τὰς ἀρετὰς ᾤετο εἶναι, ἐπιστήμας γὰρ εἶναι πάσας. Doctrina igitur est Socratis, et argumentatio sola est Platonis, quæ quamquam admirabili arte exercetur et summam ingenii aciem præ se fert, tamen eget illa profunditate, qua, ut in posteris dialogis, ad intimas res procedatur. Et primum quidem demonstratur, virtutes neque ut partes faciei neque ut auris inter se differre, quia quod sit δίκαιον idem sit ὅσιον (p. 330 C — 332 A), et σωφροσύνην et σοφίαν idem esse oportere, quia utrique ἀφροσύνη sit contrarium (p. 332 A — 333 C); deinde vult δικαιοσύνην cum σωφροσύνῃ congruere monstrare pro indicio utens sententia, omnia ἀγαθὰ esse ὠφέλιμα, sed a Protagora interpellatur. Hæc argumentatio demum recipitur p. 351 B, ubi Socrates e Protagora quærit, num εὖ ζῆν idem sit atque ἡδέως ζῆν. Et si Protagoras dubitat an hoc negandum sit, tamen Socrates pergit, omnes homines velle ἡδέως ζῆν, ἐπιστήμην autem maxime valere in homine, itaque eos, qui hanc possideant, peritissimos esse summum gradum τοῦ ἡδέως contra inferiorem ponderandi et sic summam felicitatem sibi comparandi (p. 359 A). Deinde fortitudo, quæ supra omissa erat iam declaratur ἡ τῶν δεινῶν καὶ μὴ δεινῶν σοφία (p. 359 A — 360 E). Vehementer dissentiunt interpretes, utrum Plato, dum ἀγαθὸν atque ἡδὺ æquum esse ponat, suam ipsius sententiam pronuntiet (ut vult Hermannus dummodo

illud ἡδὺ vi Socratica accipias, ut prope idem sit quod salubre, l. l. p. 461—463) an nihil certi statuat (Socherus l. l. p. 232, Steinhartus l. l. p. 418—420, etiam Susemihlius l. l. p. 60) an ad mentem ipsius Protagoræ descendat (Stallbaum Opp. Plat. ad Protagoram p. 30). Equidem puto, Platonis hic plurimum interesse ostendere quanta sit vis cognitionis in rebus bene agendis et eum in notione τοῦ ἡδέως proferenda ad mentem vulgi (τῶν πολλῶν p. 351 C, 353 E) se accomodare (cf. Zeller. l. l. editio 3 p. 508 Adnotatio). Ceterum doctrinam suam explicandam hoc dialogo ne proposuerat quidem sibi Plato, sed voluit, ut videtur, ostendere quantopere ratio disputandi et docendi Socratica sophisticæ præstet (cf. p. 335 B, 336 B sq.), quocum sane cohærebat demonstrare, Socratem rectam disciplinæ suæ scientiam habere et sophistas ne scire quidem quid docere vellent.

His dialogis ante Socratis mortem conscriptis fortasse addendus est primus liber Πολιτείας. Multum enim probabilitatis habet C. F. Hermanni opinio l. l. p. 538 sq. primum librum rei publicæ separatim sicut etiam ceteras partes operis, editum fuisse, et postea demum toti operi quasi ut exordium præfixum esse. Et revera nulla vestigia animadvertimus in primo libro eius definitionis iustitiæ, quæ in IV. libro præfertur: in illo libro notio iustitiæ ut singularis virtutis circumscribitur, in hoc omnes virtutes inter varias classes civitatis et inter animæ partes cum illis classibus respondentes distribuuntur. Deinde externa scena primi libri habet cum primis dialogis multum similitudinis. Socrates enim refert colloquium a se ipso habitum, ut in Lyside, Charmide, Protagora, si non, ut in Protagora, continuo postea, tamen postridie, neque hic desunt illæ non nominatæ mutæ personæ, i. e. Timæus, Critias, Hermocrates, ut coniicere licet ex initio Timæi. Accedit, quod Socrati hic ut in plurimis dialogis primæ ætatis duo adversarii dantur, quorum alter et quidem posterior acerrime oppugnatur. Denique argumento omnibus modis pertractato tamen res æque atque in illis primis dialogis in dubio remanet. In secundo libro et alii adversarii Socrati opponuntur et res aliter tractatur, argumentis non solum e poetis et sophistis sed e vita publica depromtis, donec tandem p. 367 E Socrates sibi proponat, iustitia quomodo cum tota re publica cohæreat disquirere. Et nititur ea opinio externis quoque testimoniis, nam Gellius Noct. Attic. XIV. 3. refert: Xenophon incluto illi operi Platonis, quod de optimo statu reipublicæ civitatisque administrandæ scriptum est, lectis ex eo duobus fere libris, qui primi in vulgus exierant, opposuit contra conscripsitque diversum regiæ administrationis genus etc. et Diog. Laërt. III, 73, Dionys. Halic. de comp. verb. p. 106 narrant, post mortem Platonis tabulam cum varie mutatis primis verbis rei publicæ inventam esse. Adde, quod multi putant, Aristophanem in Ecclesiazusis, in scenam productis anno 391, doctrinam Platonis de mulierum imperio perstringere. Sunt tamen, qui hæc omnia nullius momenti esse arbitrentur et statuant Aristophanem plane non illudere Platonis reipublicæ (ut Susemihlius l. l. II, p. 296. Zellerus l. l. p. 466). Alii opinantur, istas cavillationes ad verba a Platone aliquando pronunciata non ad scripta referendas esse (Ueberwegius l. l. p. 121, conferri iubet epist. Plat. VII, p. 325 C cum Rep. V, p. 473 C). Hoc constat, totum opus demum post reditum ex itinere Italico primo perfectum esse, quia indolem tyranni tam vivis coloribus depingit, ut eam e natura exprimere videatur (Rep. IX, p. 577 A, B, cf. Bœckh: De simultate quæ Platoni cum Xenophonte intercessisse fertur p. 26). Si tamen partem operis iam prius confecerit et fortasse cum amicis communicaverit, eam postea ita elaborasse putandus est, ut locos eos apponeret, qui conexum cum posterioribus partibus efficerent. Quæ in primo libro et secundo ineunti leguntur de iustitiæ definitione et pietate erga Deos, ea non multum absunt ab iis, quæ in Gorgia et Euthyphrone de iisdem rebus dicuntur, ita ut iuvenili ætate excogitata esse non iniuria coniicias. Quarum rerum in suo loco mentionem faciemus.

Euthydemum, quem Hermannus prioribus his dialogis inserere, Astius subditicium esse voluerunt, per recentiorum investigationes constat eo demum tempore scriptum esse, quo Plato iam scholam suam aperuerit. Phædo, quem Astius et Socherus cum morte Socratis consociare volunt variis de causis, quas hic explicare longum est, extremæ ætati adnumerandus est. De Phædro postea disputabimus.

Menonem quoque Susemihlius mortem Socratis præcessisse contendit, Hermannus vero eum post Gorgiam ponit, quem uterque paulo post Socratis decessum scriptum esse statuunt. Equidem assentior Hermanno. Quod ut accuratius perspiciamus, considerandum est, quæ veræ causæ supplicii Socratis fuerint. Triginta tyrannis

deturbatis cum demagogi pristinam potestatem recuperassent, secum reputantes quid esset quod respublica tot tantisque malis laboraret, sophisticam eruditionem causam esse arbitrabantur, cur vulgus ab antiqua simplicitate vivendi et cogitandi recederet. Cum autem Socratem a sophistis satis secernere nec possent nec vellent, eum etiam, sicut antea Protagoram aliosque in exilium compulerant, e medio tollere studuerunt, et Anytum, Meletum Lycumque incitaverunt, ut causam ei indicerent. Quid mirum est, quod isti Socratis doctrinam non recte intellexerunt, si etiam Aristophanem in Nubibus comœdia eum cum sophistis confundere videmus? Omnes enin cogitandi et disserendi studio deditos æque perniciosos iudicabant. Hac causa mortis magistri dilucide perspecta, Plato vehementiorem quam antea impetum in sophistas sibi faciendum esse putavit, quo magis appareret, quantopere eorum doctrina a magistro suo diversa esset. In prioribus quidem dialogis rationem disputandi sophistarum potissimum oppugnaverat, iam eorum præcepta agendi et cogitandi prorsus a Socraticis discrepare demonstrandum erat. Iam in Critone significatur, leges violare et peccare esse animæ æque perniciosum atque intemperanter vivere corpori (p. 47 D)[1] et ita præparat ad Gorgiam, cui ipsi propositum est, ut falsam artem vivendi rhetorico-pœticam, quæ nihil agat nisi ut plebem decipiat et libidini serviat, veræ Socraticæ, i. e. philosophicæ opponat. Iniuriam pati esse, quia pulchrius et melius quam facere, Socrates contra Polum exponit (p. 470 D—480 A) et contra Calliclem, qui partes simulationis, cupiditatum, libidinis usque ad extremum sustinet, quantum discrimen sit inter bonum et iucundum demonstrat argumentis e rerum ipsa natura repetitis (p. 492 D—505 D), ratione sine dubio habita expositionis in Protagora p. 351 sqq. Si præterea memineris, quanta acerbitate accusationis et supplicii Socratis satis manifesta ut videtur mentio fiat (p. 486 A sqq. 508 C sqq., præcipue p. 521 D), quocum cohæret severum iudicium de veteribus Atheniensium magistratibus (p. 515 C, D, E. 516 D. 517 B sqq.), deinde, sententias hic in medium proferri paulo ante

[1] Propterea non opus est cum Stallbaumio, Prolegg. ad Euthyphronem Opp. VI, 2 p. 141, statuere Critonem supplere antecedentes minores sermones, dum iustitiæ explicationem addat. Iustitiæ notionem definiri in libris de Republica vidimus.

in Apologia commemoratas, sicut: artificia consueta oratoribus ad animos iudicum commovendos repudianda esse (Apol. p. 34 B sqq. 38 D, E), sapienti nunc sufficere oportere singulos cives docere et corrigere (Apol. p. 30 E sqq. Gorgias p. 509 C. sqq. 521 D, E), mortem videri homini de plebe summum malum, sapienti transitum ad meliorem vitam (Apol. p. 29 A. 40 sqq. Gorgias p. 522 E) infitias ire non poteris, Gorgiam paulo post Socratis mortem scriptum esse. Menonem Susemihlius (l. l. p. 89, sicut ante eum Socherus l. l. p. 185 sq. et Stallbaumius Opp. VI, 2, p. 20 sq. — Astius totum dialogum condemnat —) in eo tempore ponere vult, quo causa quidem Socrati iam indicta, Plato autem de exitu eius securus fuerit necdum mitem animi habitum amiserit, i. e. circa annum 399. . Cui opinioni idem opponendum est, quod iam contra eos diximus, qui Euthyphronem eodem tempore compositum esse arbitrati sunt, nempe verisimile esse, futurum fuisse, ut si hoc tempore scriptus esset, ira accusatorum et plebis magis irritaretur. Immo vero mitius iudicium de magistratibus hic a Platone prolatum inde intelligendum est, quod temporis spatio interlapso acerbitas animi deleniebatur, sicut in toto dialogo non tanta asperitas quanta in Gorgia prævalet. Ceterum scriptor ipse nos ad rectum tempus ducit, cum commemoritur p. 90 A Ismenias ὁ νῦν νεωστὶ εἰληφὼς τὰ Πολυκράτους χρήματα, quod cum ad factum aliquod anni 395 referendum sit (cf. Xenoph. Hellen. III, 5, 1[1]), noster dialogus paulo post (propter τὸ νεωστί) hunc annum scriptus est (cf. Ueberwegius l. l. p. 227). At si tamen adhuc dubites, etiam ex argumentis ipsorum dialogorum comprobari potest, Menonem Gorgiæ postponendum esse. Nam quod primum quidem Susemihlius l. l. p. 101 dicit, Menonem arcte cum Protagora coniungendum esse, quia in Protagora p. 361 A sqq. annuncietur, dubia adhuc remanentia solutum iri, id non magni momenti habendum est. Quasi vero illic Socrates ironia non utatur, præsertim quum finis plurimorum dialogorum in incerto relinquatur!

Uterque dialogus certe, et Gorgias et Menon, sunt Protagoræ supplemento, sed ille, cum res, quibus virtus adhibenda sit et

[1] Stallbaumius l. l. p. 95 et Susemihlius «Jahrbücher für Philologie» T. 77, 84, dicunt, ad facinus aliquod Ismeniæ respici, quod iam prius acciderit, sed nobis ignotum sit.

quæ in Protagora nondum satis declaratæ erant, τὸ ἀγαθὸν neque tamen τὸ ἡδὺ (ut sophistæ opinentur) esse demonstret, hic, cum præter altiorem, philosophicam, virtutem etiam inferiorem, civilem statuat, ad quam assequendam iam δόξα ἀληθής sufficiat, θείᾳ μοίρᾳ[1] (Menon p. 100 B) homini præbita, etiamsi necesse sit, illam veram opinionem αἰτίας λογισμῷ (ibid. p. 98 A[2]) ad ἐπιστήμης gradum tolli. Hæc igitur δόξα ἀληθής est iste inferior gradus cognitionis, quem ars rhetorica nondum superasse dicitur, cum in Gorgia p. 454 D vituperetur, quod in auditoribus solam πίστιν, non μάθησιν excitet, et cum ibid. p. 463 B ἐμπειρία καὶ τριβή appelletur.

Hunc humilem gradum δόξης ἀληθοῦς etiam sophistæ nondum transgressi sunt, si in Protagora et minoribus dialogis indolem bonam a natura omnibus hominibus insitam cum virtute, quæ ἐπιστήμῃ continetur, confundunt. Hæc δόξα ἀληθής tandem in Theæteto argumentis dialecticis ab αἰσθήσει et ἐπιστήμῃ accuratius distinguitur. Ita in Menone multas res demum docemur, quæ in prioribus dialogis iam usu venerant, exempli causa p. 86 E definitio hypothetica quid sit declaratur, quæ a Socrate antea iam tam sæpe adhibita erat. Deinde contendit Susemihlius p. 102, quod Callicles (p. 491 D) Socrati assentiatur omnes φρονίμους esse σώφρονας, id nondum sufficere ad omnes virtutes ad σωφροσύνην redigendas (Gorgias p. 507), sed opus fuisse ut præierit illa in Menone p. 81 C — 89 A instituta argumentatio, omnes res demum φρονήσει ad rectum usum perduci et bonas fieri, quia etiam in Gorgiæ prima parte p. 467 sq. a distinctione rerum gravium et vitiorum disputatio ordiatur. At et unitas omnium virtutum sapientia comprehensa e Protagora depromi et illud discrimen inter gradus bonorum factum doctrina in Protagora p. 351 B — 359 A altius exædificanda impetrari et inde demum in Menonem traduci potuit, præsertim cum in Gorgia ut fundamentum usurpetur, in quo alia exstruantur (hominem facere non debere ἃ δοκεῖ αὐτῷ sed quæ βούλεται Gorgias p. 468 D), in Menone autem tantum adhibeatur ad intellectum

[1] Nihil ironiæ inest his verbis, ut nonnulli opinati sunt, sed significant, si quando quis sine vera scientia recte agat, eum divino quodam casu duci οὐδὲν διαφερόντως ἔχοντα πρὸς τὸ φρονεῖν ἢ τοὺς χρησμῳδούς τε καὶ τοὺς θεομάντεις (p. 99 C) καὶ τοὺς ποιητικούς (p. 99 D).

[2] αἰτίας λογισμῷ· τοῦτο δ᾽ἐστὶν ἀνάμνησις ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν ἡμῖν ὡμολόγηται (cf. p. 81 A — 86 C).

necessarium virtuti et inde virtutem doceri posse comprobandum. Nam et alia in Gorgia e Protagora repetuntur, veluti ἐπιθυμίαι cognitioni oppositæ (Gorg. p. 493 A) e Protagora (p. 352 B: θυμός) recepta esse videntur. Deinde mythus in Gorgia (p. 523 D — 526 D) a Socrate relatus respicere mihi videtur illum a Protagora (p. 320 D—322 D) excogitatum. Protagoras enim dicit, artes singulis tantum hominibus a Prometheo, pudorem vero et iusti memoriam omnibus hominibus esse distributa, ne se invicem invaderent et perderent. Quo sine dubio indicare vult, hominibus natura verecundiam innatam esse, qua a malis facinoribus retineantur. Nondum igitur istum humilem gradum virtutis et pietatis superavit, in quo pudore homines de vulgo impediuntur, ne quid mali faciant. Socratem contra mytho suo enarrando significare apparet, plurimum interesse quo animo vitam agamus, quia post mortem omnia animi menda in lucem ab inferis iudicibus protrahantur. Similes cogitationes de pietatis natura in Euthyphrone inesse infra videbimus. Quod denique attinet ad personas in Gorgia cum Socrate colloquentes, etiam has documento esse arbitror, Menonem post Gorgiam ponendum esse. Nam uterque, et Menon et Anytus, ostendunt omnibus suis verbis, quantopere noceat disciplina sophistarum iis, qui se iis dedant, quod damnum eo maius est, quod ambo rei publicæ administrandæ operam dant. Hoc solum inter utramque interest, quod Menon libere fatetur se discipulum esse sophistarum, Anytus hoc denegare vult (cf. p. 91 C). In Gorgia ars rhetorica Sophistarum vituperatur, hic detrimenta doctrinæ sophisticæ deteguntur. Cum autem in Gorgia p. 520 B Plato profiteatur, artem sophisticam tanto præstare arti rhetoricæ quanto legislationem iurisdictioni et artem gymnasticam medicæ, verisimile est, eum prius et acrius perditiorem et vehementiorem adversarium invasisse.

Restat ut de Phædri tempore disputemus. Hunc Schleiermacherus primo loco, Astius secundo certe loco collocaverunt, Socherus, Stallbaumius, Hermannus, Steinhartus post reditum e primo itinere Italico removerunt et ad scholas in Academia aperiendas destinatum arbitrati sunt. Susemihlius inter Theætetum et Sophistam posuit. In eo puto Hermannum sibi ipsum non satis constare, quod in Lysidis tempore constituendo tantam vim testi-

monio Diogenis Lærtii tribuit, in Phædro autem eiusdem testimonium (III, 38 λόγον δὲ πρῶτον γράψαι αὐτὸν [sc. φασὶ] τὸν Φαῖδρον καὶ γὰρ ἔχει μειρακιῶδές τι τὸ πρόβλημα. Cf. Olimpiad. vita Plat. p. 3 ὅτι δὲ τοὺς διθυράμβους ὁ Πλάτων ἤσκητο, δῆλον ἐκ τοῦ Φαίδρου τοῦ διαλόγου . . . ἅτε τοῦ Πλάτωνος τοῦτον πρῶτον γράψαντος διάλογον ὡς λέγεται) prorsus negligit. Fortasse medium inter duo extrema spatia positum tempus statuendum est. Quod ad inveniendum ratio itinerum Platonis habenda est. Quibus in enarrandis veteres scriptores valde inter se discrepare notum est, sed tamen forsitan aliquid lucis afferri possit. Et primum quidem Diog. Lært. II, 106 refert: Πρὸς τοῦτον (Εὐκλείδην) φησὶν ὁ Ἑρμόδωρος ἀφικέσθαι Πλάτωνα καὶ τοὺς λοιποὺς φιλοσόφους μετὰ τὴν Σωκράτους τελευτὴν δείσαντες τὴν ὠμότητα τῶν τυράννων (et III, 6 idem addit, Platonem tunc Hermodoro teste viginti octo annos natum fuisse). Hermannus dicit (l. l. p. 106. Adnot. 82) scriptorem his verbis prodere, quam male statum rerum post Socratis mortem cognoverit, quia triginta tyrannos cum istis demagogis qui Socratem necari iusserint confundat, itaque huic nuntio diffidendum esse et verisimile putat (p. 568. Adnot. 75, cf. p. 45) Platonem aliquod temporis spatium Athenis remansisse et demum postea emigrasse cum inimicitiæ inter Athenienses et Lacedæmonios usque ad summam acerbitatem auctæ sint. Cui Zellerus, «Diatribe de Hermodoro Ephesis et Hermodoro Platonico», Marburg 1859, p. 18 sq. opposuit, illum Hermodorum a Diogene commemoratum discipulum Platonis esse inde colligi posse, quod Simplicius ad Aristot. phys. p. 546 et 566 eundem Hermodorum Platonicum συγγραφὴν περὶ Πλάτωνος et βιβλίον περὶ Πλάτωνος conscripsisse referat; itaque non dubitandum esse, quin Diogenes veram causam fugæ Platonis retulerit, præsertim cum isti tyranni demagogi intelligendi sint. Si igitur constat, Platonem statim post mortem Socratis itinera suscepisse, et demum anno 387 e Sicilia domum rediisse, quem annum unice verum esse iam Stallbaumius (cf. Plat. Polit. p. 44) De arg. Artif. Theat. 13 e toto rerum statu demonstravit, num cogitari potest Platonem per duodecim annos semper peregrinatum esse neque ulla maiora scripta composuisse?[1] Immo vero eum inter hos annos

[1] Hermannus opinatur eum in itineribus etiam in Aegypto opera aliqua condidisse l. l. adnot. 75.

domum revertisse et diutius Athenis moratum esse, donec iter Italicum susciperet ex his argumentis computare licet. Ex epistola VII, quamquidem a Platone non conscriptam esse constat, sed tamen mox post Platonis mortem a scriptore quodam satis fido, comperimus Platonem quadragesimo anno vitæ in Siciliam profectum esse (p. 324 A), et quidem videtur locus, unde profectus est, urbs Athenæ esse (cf. Ueberwegius l. l. p. 126). Quocum si coniungimus notitiam a Plutarcho de genio Socratis cf. p. 579 traditam: κομιζομένους ἡμῖν ἀπ᾽ Αἰγύπτου περὶ Καρίαν Δηλίων τινὲς ἀπήντησαν, δεόμενοι Πλάτωνος ὡς γεωμετρικοῦ, λῦσαι χρησμὸν αὐτοῖς ἄτοπον ὑπὸ τοῦ θεοῦ προβεβλημένον; probabile fit eum ab Aegypto per insulam Delum Athenas rediisse. In Aegyptum autem Cyrene, Cyrenem Megaris venisse videtur, postquam Megaris longius tempus mansit fortasse usque ad annum 394, quo pugna Corinthiaca commissa est (cf. Theæt. p. 142 C. Clinton Fasti Hellenici II, p. 95). Quando autem Athenas redierit Phædrumque[1] et sequentes dialogos conscripserit satis accurate constitui non potest. In hac quidem re assentior Zellero, Phædrum non ad scholam inaugurandam sed eo consilio compositam esse, ut in longiorem seriem sermonum introducat. Quod autem Phædrum ante Gorgiam, Menonem etc. ponat, id non recte mihi fecisse videtur. Neque enim seriem eorum dialogorum, qui ad sophistas impugnandos spectant, alio sermone interposito interruptam vellem. Et Gorgiam quidem priorem esse Phædro propterea quoque credo, quia in Phædro ars rhetorica accuratioribus terminis quam in Gorgia definitur (cf. Ueberwegius l. l. p. 294 sq.) et singuli rhetores eorumque doctrina percensentur (cf. Steinhartius l. l. IV, p. 43). Quam causam autem Hermannus profert (l. l. p. 517) in Phædro (p. 270 A) multo benevolentius de Pericle iudicari quam in Gorgia (p. 515 C sqq. 519 A), id nihil referre puto, cum in illo dialogo laudetur ut orator, in hoc ut magistratus reprehendatur. Deinde in Menone persuasum habeo doctrinam præexistentiæ animæ et reminiscendi nondum tam penitus et acute quam in Phædro pertractari, ubi iam ideæ distincte advocantur et cum illa doctrina coniunguntur (cf. Susemihlius l. l. I, 85 sq. Steinhartus l. l. II, 96. IV, 85, 383). Si igitur Phædrum

[1] In Phædro iam deus Aegyptius Thoyth memoratur p. 274 C.

paulo post Menonem sive annum 395 ponimus et eum veluti prologum trilogiæ Theæteti, Sophistæ, Politici antecedere statuimus. ne ita quidem prohibemur quin illud μειρακιῶδες Diogenis agnoscamus, et tempus dialogi cum vaticinio illo a Socrate de Isocrate prædicto (p. 278 E) et Lysiæ ætate conciliare possumus.

Si denique quæris, ubi Euthyphron et proximi dialogi Socratis mortem secuti compositi sint, ex iis, quæ modo disputavimus, satis apparere putamus, Euthyphronem, Critonem, Gorgiam fortasse iam Apologiam Megaris scriptos et editos esse. Nam Hermanni opinionem, cui etiam Susemihlius assentitur (l. l. p. 126[1]), Gorgiam et Euthyphronem Athenis editos esse, quia Plato ibi post mortem Socratis diutius moratus sit, nihil probabilitatis habere supra monstravimus. Et propterea quoque de hac re cogitari non potest, quia non verisimile est Platonem scripta, in quibus tam vehementer in rem publicam invehitur, in ea ipsa urbe edjdisse. In Critone accedit, quod amicos Socratis contra crimen defendere videtur, quasi magistrum non satis in fuga adiuvissent (cf. p. 44 B, 45 E), quo etiam magis impedimur, quominus eum in ipsa patria scriptum statuamus. Postea nonnullis itineribus susceptis et perturbatione animi (cf. Phædo p. 59 B: Πλάτων δὲ, οἶμαι, ἠσθένει) sedata in patriam rediisse videtur.

Postquam igitur vidimus quæ colloquia Euthyphronem antecedant et quæ sequantur, iam ad illam quæstionem nos accingere possumus, num ibi, ubi eum collocavimus, bene apteque locum suum obtineat. Et primum quidem videamus, quomodo cum Apologia cohæreat. Accusatus erat Socrates, quod novos deos induceret et adolescentes corrumperet (Apol. p. 24 B, C. Euthyphron p. 2 B — 3 B. Favorinus apud Diog. Lært. II, 40: Τάδε ἐγράψατο .... Μέλητος .... ἀδικεῖ Σωκράτης, οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσηγούμενος ἀδικεῖ δὲ καὶ τοὺς νέους διαφθείρων). Cui crimini impietatis Socrates respondet, se Dei voci parentem (i. e. oraculo) talem vitam degisse (p. 20 E — 22 E), sibi nihil commune esse cum Anaxagora, quippe qui Deos prorsus negaverit (p. 26 D), denique si δαιμόνια esse credat, se etiam δαίμονας esse credere oportere (p. 27 B—E). Sed nihil addit de

[1] Hanc sententiam tamen ipse l. l. Pars II, 2, præf. p. 19 a Zellero meliora doctus, retractavit.

eo, quod Xenophon imprimis in eo laudat, quod semper Deos votis et sacrificiis coluerit et alios ad hoc munus impulerit (Memor. I, 1, 2. IV, 3, 16). Hæc et talia Platonem fortasse consilio omisisse quamquam a Socrate commemorata, ut opinantur Georgii in exordio translationis Apologiæ, et similiter Steinhartus Opp. Plat. II, 235 sqq., eo minus cogitandum est, quia omnis fere homines docti Schleiermachero assentiuntur Opp. Plat. I, 2, p. 185 comprobanti, Platonem hanc orationem non e suo ingenio finxisse, sed Socratis propria verba e memoria retulisse. Quæ hic desiderantur quomodo in Euthyphrone expleantur postea videbimus. Hoc iam nunc affirmari potest, Apologiam Socratem contra vulgus et iudices, Euthyphronem contra lectores defendere, itaque illic multa quæ ad redarguendum crimen impietatis pertinent obiter tantum attingi, hic quid Socrates de pietate senserit penitus explicari. Quod ut acuratius perspiciatur, age argumentum totius dialogi breviter exponamus. Constat dialogus ut omnes primi dialogi ex prooemio et duabus partibus, quarum prior falsas opiniones refellendo ad alteram verum ante oculos ponentem præparat (p. 5 D — 11 E, usque ad finem). Socrates, ad causam a Meleto sibi illatam dicendam in atrio βασιλεῶς versatus, convenit Euthyphronem vatem quendam popularem, qui suum ipsius patrem ob servum occisum in ius vocaturus est. Quod dum Socrates metuit, ne ἀνόσιον πρᾶγμα sit, ille autem negat, sermonem instituunt de eo, quid sit τό ὅσιον καὶ ἀνόσιον (p. 5 D). Euthyphron dicit, pium esse id, quod ipse nunc faciat, hominem scilicet, qui facinus patraverit, accusare, etiamsi is consanguineus sit; rectum autem esse ex eo comprobari posse, quod Iuppiter patrem in vincula coniecerit, quia filios suos devorasset, et ille æque patrem suum occiderit. Sed Socrates respondet, se nolle institui una vel duabus rebus piis sed ἐκεῖνο αὐτὸ τὸ εἶδος, ᾧ πάντα τὰ ὅσια ὅσιά ἐστιν. Est igitur inquit Euthyphron, τὸ μὲν τοῖς θεοῖς προσφιλὲς ὅσιον, τὸ δὲ μὴ προσφιλὲς ἀνόσιον (p. 6 E). Cui Socrates opponit, id quod Euthyphron ipse antea concesserat, deos ipsos simultatibus inter se disiungi de eo, quid bonum an malum, pulchrum an turpe sit, itaque ab aliis diis aliud amari aut repudiari, ergo θεοφιλὲς esse idem ac θεομισές: id igitur pium esse posse, quod ab omnibus diis ametur. Ceterum istam explicationem etiam propterea irritam esse, quod aliquid pii propterea demum ametur

a diis, quia pium sit, non tamen propterea quia ametur pium sit: οὐσίαν igitur et πάθος notionis misceri ab Euthyphrone. Quid est igitur primum illud, quare ab omnibus Diis ametur? Euthyphroni perturbato et defesso auxilio venit iam Socrates ipse dicens, δίκαιον εἶναι πᾶν τὸ ὅσιον (p. 11 E); et deinde discrimine inter genus et speciem notionum exemplis usus notionibus αἰδοῦς et δέους explanato, pergit demonstrare τὸ ὅσιον esse μέρος τοῦ δικαίου (p. 12 D), et quærit denique, qualis pars iusti sit pium. Ad hoc Euthyphron recte respondet: Τοῦτο ἔμοιγε δοκεῖ τὸ μέρος τοῦ δικαίου εἶναι εὐσεβές τε καὶ ὅσιον, τὸ περὶ τὴν τῶν θεῶν θεραπείαν τὸ δὲ περὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων τὸ λοιπὸν εἶναι τοῦ δικαίου μέρος. Quomodo autem intelligenda est illa θεραπεία θεῶν? Non cogitare possumus de aliquo munere, quo deos meliores reddamus, qualis est θεραπεία ἵππων aut κυνῶν aut βοῶν. Sed tale munus intelligendum esse putat Euthyphron, quo servi erga dominos funguntur, quam Socrates mox ὑπηρετικὴν θεραπείαν accuratius definit (p. 13 D). Cum autem omne officium ad id perficiendum, cui adhibetur, prosit, ἡ θεοῖς ὑπηρετικὴ θεραπεία ad quod opus perficiendum diis utile est, an τί ποτ᾽ ἐστὶν ἐκεῖνο τὸ πάγκαλον ἔργον, ὃ οἱ θεοὶ ἀπεργάζονται ἡμῖν ὑπηρέταις χρώμενοι; Euthyphron respondet: πολλὰ καὶ καλά, sed τὸ κεφάλαιον αὐτῶν nescit afferre, et tandem dicit, eum esse pium si quis diis grata loqui et facere sciat precibus aut sacrificiis. Hac autem definitione proposita Euthyphron a vero fine prorsus aberravit (ἀπετράπετο, ἐπειδὴ ἐπ᾽ αὐτῷ ἦν), cum θεραπείαν θεοῖς in meris exteris muneribus consistere opinari videretur. Sed Socrates dicit, se viam ab eo modo inchoatam persequi velle et istam definitionem brevius comprehendit his verbis, pietatem esse ἐπιστήμην τοῦ θύειν καὶ εὔχεσθαι (p. 14 C), tamen usque ad finem Euthyphroni tales quæstiones proponit, ut ille ad falsam interpretationem quasi adducatur et cogatur. Id nobis in mentem revocat, idem artificium etiam sub fine Lysidis et Lachetis adhiberi, quo ei, qui rectum perspicere velit, verum dilucidius appareat[1]. Et primum quidem

[1] Eo tamen noster dialogus a prioribus parvis illis discrepare videtur, quod in illis duæ, hic una tantum persona cum Socrate colloquens introducitur. Quod propterea sic institutum est, ut in uno eodemque et falsa vitæ degendæ ratio et pravæ cogitationes de hac re perceptæ ante oculos ponantur. Ceterum confer, quæ de Euthyphronis persona contra Stallbaumii Opp. VI, 2, p. 146, opinionem Hermannus l. l. p. 641 ad not. 411 disputavit.

Socrates demonstrat, quia sacrificiis diis aliquid donetur et precibus aliquid ab iis petatur, consequi pietatem esse ἐπιστήμην αἰτήσεως καὶ δόσεως θεοῖς (p. 14 D). Et Euthyphron concedit, hoc verum esse, nimirum ex sua opinione, quamvis Socrates sine dubio aliter id est sensu altiore hanc interpretationem intellectam velit[1]. Nihilo secius se accommodat ultra intellectui Euthyphronis, et ostendit inde consecuturum esse pietatem nihil aliud esse ac τέχνην ἐμπορικὴν θεοῖς καὶ ἀνθρώποις παρ᾽ ἀλλήλων (p. 14 E). At cum Euthyphron opponat, si non dona at certe honores et gratias homines diis reddere decere, Socrates respondet, hæc tamen esse diis φίλα, itaque Euthyphronem in pristinam suam explicationem recidisse, pietatem esse τὸ τοῖς θεοῖς φίλον (θεοφιλές).

Quo conexu inter singulas partes sermonis intercedenti non satis intellecto plerique putaverunt, Platonem hoc spectavisse, ut patefaciat, in quantos errores vulgus falsis opinionibus de deorum natura deceptum irruat, ut Stallbaumius, qui (Opp. l. l. p. 140) sententiam profert, Socrati hic adversarium inter diversas ineptas opiniones fluctuantem opponi, et Socherus l. l. p. 62, et Arnoldus (Opp. Plat. I, p. 48), qui tamen simul statuunt, ex iis multis definitionibus, quas Socrates afferat, unam aliamve veram esse posse, et Socherus quidem l. l. summam positam esse in ea quæstione opinatur, ad quod opus perficiendum dii hominem cooperantem auxilio sibi advocent, Arnoldus p. 65 similiter cupit opus illud accuratius significatum esse, in quo exercendo homo diis opitulans pietatem assequi possit. A quibus duobus non multum differt Schleiermacherus, qui l. l. p. 53 totum opusculum putat nihil esse nisi supplementum Protagoræ et queritur, præ studio

[1] Wohlrabius in præfatione editionis Euthyphronis 1873 p. 9 hanc conditionem rerum perperam intellexit, cum illam definitionem (p. 14 D) in sequentibus refelli dicat, itaque Socratem nihil aliud ea spectare, nisi ut Euthyphronis sententiam accuratioribus terminis circumscriptam exprimat. Similiter omnes ceteri interpretes præter Hermannum et Susemihlium locis infra citandis. Cui iam id obstat quod Socrates huic definitioni paullo post, ironia quidem usus, tantam vim tribuit.

defendendi Socratis parum operæ in declaranda notione pietatis collocatam esse, cuius si definitionem quæras in illa θεραπείᾳ θεῶν consistere. Etiam Stallbaumius in editione speciali præf. p. 43 et Steinhartus l. l. p. 197 in eadem ista explicatione pietatis acquiescunt. Sunt deinde sane, qui perspiciant, summum consilium dialogi in doctrina pietatis constituenda verti, sed illam doctrinam perperam mulcant, si quidem eam non certis verbis absolutam sed per totum dialogum diffusam esse opinantur. Sic Cousin Oeuvres de Plat. I, p. 5 verbis: «Il faut donc convenir que le bien n'est pas tel parcequ'il plaît à Dieu, mais qu'il plaît à Dieu parcequ'il est bien, et que par conséquent ce n'est pas dans les dogmes réligieux qu'il faut chercher le titre primitif de légitimité des vérités morales» aliquid veri vidit, quomodo autem religio rationis opera ad rectum finem dirigenda sit disquirere prætermisit Kappius, «Platonische Erziehungslehre», Minden 1833, p. 225, pietatem concinnitatem hominum cum Dei voluntate esse credit, sed non satis explicavit qua re hoc fiat. Idem denique: «Ueber Platons Euthyphron», Berlin 1842, Progr. p. 12, 22, dialogum spectare dicit non ad impietatem, sed potius inscitiam et vanitatem hominum vulgarium castigandam (ita iam Numenium iudicasse[1]), id verum ipsum autem, quod Socrates isti ignorantiæ opponat et quo contineatur illa vera scientia quam postulet, in incerto relinquit. Primus Hermannus verum vidit, qui l. l. p. 640 adnot. 409, præterquam quod Socrates a calumniis defendatur, etiam certam definitionem pietatis proponi affirmat, eam enim p. 14 D: ἐπιστήμη ἄρα αἰτήσεως καὶ δόσεως θεοῖς ὁσιότης ἂν εἴη ἐκ τοῦδε τοῦ λόγου, quæ paullo post a notione θεοφιλοῦς discernatur et iam antea p. 11 E sqq. ad δικαιοσύνην relata sit. Attamen ipse libere fatetur, nec notionem pietatis hic satis dilucide pro more Platoni alias consueto explanari nec satis certas causas afferri, cur notio pietatis ad iustitiam redigenda sit. Quod propterea vituperavit, quia summum finem dialogi non ethicum ut ita dicam sed logicum esse opinabatur, ut ad sequentes dialogos præparet et quia opiniones vulgares ab Euthyphrone prolatas præcipue eæ, quæ a p. 14 E usque ad finem commemorantur, cum summo consilio totius dialogi conciliare non satis studuit. Hoc

[1] Apud Eusebium Præparatio evangel. 13, 5. p. 651 A.

tandem Susemihlius (l. l. p. 115 sqq.) perspexit[1], opiniones vulgares de rebus divinis hic non tam redargui quam corrigi et ita ad altiorem gradum veritatis perduci. Preces igitur et sacrificia non respiciuntur, sed plurimum refert scire, quid diis offerendum et ab iis petendum sit, qua in re constat munus pietatis ut partis iustitiæ. Religio est θεραπεία quædam, qua dii hominibus utuntur ut ὑπηρέταις ad opus aliquod secum perficiendum. Quid est τὸ κεφάλαιον huius operis? Euthyphron responderat πολλὰ καλά, nos autem, quid sibi velit Socrates recte animadvertentes, respondere debemus: «bonum». Quid igitur a diis nos implorare decebit? Vim hoc perficiendi, virtutem. Homini ita agenti amor deorum sine dubio non deerit. Ita videmus etiam pietatem, sicut ceteras virtutes, Platonem in recta cognitione positam esse credere. Cohæret autem hic dialogus cum antecedentibus ita, ut vulgaris opinio de pietate respondeat isti opinioni, qua virtutem civilem, quæ δόξῃ ἀληθεῖ continetur, iam sufficere ad vitam putant homines de plebe et sophistæ. — Attamen quæ hic evincitur pietatis definitio: δίκαιον εἶναι πᾶν τὸ ὅσιον (p. 11 E); τὸ μὲν ὅσιον πᾶν δίκαιον, τὸ δὲ δίκαιον οὐ πᾶν ὅσιον, ἀλλὰ τὸ μὲν αὐτοῦ ὅσιον, τὸ δέ τι καὶ ἄλλο (p. 12 A), μόριον γὰρ τοῦ δικαίου τὸ ὅσιον (p. 12 D), μέρος τὸ ὅσιον τοῦ δικαίου (ibid.) et explicatior p. 12 E repugnare videtur iis definitionibus, quæ alibi a Platone adumbrantur. Et in Protagora quidem quinque virtutes enumerantur, quæ omnes scientia contineantur nec quicquam inter se differant (p. 330 B et 349 B) σοφία καὶ σωφροσύνη καὶ ἀνδρεία καὶ δικαιοσύνη καὶ ὁσιότης. Similiter iam in Lachete p. 199 D. In Gorgia (p. 506 E — 507 D) singulæ virtutes magis inter se distinguuntur pro iis rebus, ut videtur, ad quas referantur,

[1] Wohlrabius l. l. p. 7 sq. et Bonitzius l. l. p. 221 sq. rursus ad Schleiermacheri θεραπείαν θεῶν recurrunt el volunt hanc definitionem, quia a Socrate non ad finem perducta sed interrupta sit, e doctrina Platonica post elaborata supplere, quam viam iam Stallbaumius in editione speciali præf. p. 47 sq. ingredi cœperat. Et Wohlrabius quidem persuasum habet, definitionem pietatis propterea toto dialogo non absolvi, quia nec Euthyphron, quippe nimis animo imbecillus atque hebes, nec Socrates, qui se ignarum esse simulet, eam promere possit. Ceterum Bonitzius dicit, ne opus quidem esse ad alios dialogos refugere, quoniam Plato iis verbis, quibus Euthyphronis opinionem Deos secum ipsos dissidere Socrates vituperet (p. 6 A). satis indicet quid de natura deorum sentiat (p. 224).

et primariæ partes tribuuntur τῷ σώφρονι, quia sit κόσμιος (antea p. 491 D jam οἱ φρόνιμοι σώφρονες praedicati erant); deinde sic pergitur p. 507 A—C. Καὶ μὴν ὅ γε σώφρων τὰ προσήκοντα πράττοι ἂν καὶ περὶ θεοὺς καὶ περὶ ἀνθρώπους. Καὶ μὴν περὶ μὲν ἀνθρώπους τὰ προσήκοντα πράττων δίκαι' ἂν πράττοι, περὶ δὲ θεοὺς ὅσια. τὸν δὲ τὰ δίκαια καὶ ὅσια πράττοντα ἀνάγκη δίκαιον καὶ ὅσιον εἶναι, καὶ μὲν δὴ καὶ ἀνδρεῖόν γε ἀνάγκη. οὐ γὰρ κ. τ. λ. ὥστε πολλὴ ἀνάγκη, τὸν σώφρονα, ὥσπερ διήλθομεν, δίκαιον ὄντα καὶ ἀνδρεῖον καὶ ὅσιον ἀγαθὸν ἄνδρα εἶναι τελέως, τὸν δὲ ἀγαθὸν εὖ πράττειν . . ., τὸν δὲ εὖ πράττοντα . . . εὐδαίμονα εἶναι κ. τ. λ.[1] Ex his verbis colligentes Susemihlius l. l. p. 123 et Wohlrabius ad Platonis Euthyphronem p. 10 pietatem et iustitiam eundem gradum inter virtutes tenere neque unam alteri ut hic in Euthyphrone subiungi affirmant, hic Platonem iam ad perfectiorem formam doctrinæ progressum esse. At nihil ejusmodi inest in illis verbis, quod illi viri opinantur. Nam si illic pro προσήκοντα δίκαια posueris id quod idem est tum eandem quam hic definitionem iustitiæ arctioris ambitus accipies[2], noluit autem scriptor hoc verbo uti, quia tum sua nihil intererat, utrum duas illas virtutes tam certis finibus distingueret necne. Hic tamen in Euthyphrone multum intererat. Aeque mihi persuasum est eundem sensum atque hic in eis definitionibus inesse, quas Xenophon Socratem de duobus illis virtutibus pronuntiavisse fert (Mem. IV, 6, 46): Ὁ τὰ περὶ τοὺς θεοὺς νόμιμα εἰδὼς ὀρθῶς ἂν ἡμῖν εὐσεβὴς

[1] Eodem modo in Rep. I, p. 331 B Cephalus beatitudinem in eo consistere dicit μὴ ὀφείλοντα ἢ θεῷ θυσίας τινὰς ἢ ἀνθρώπῳ χρήματα ἐκεῖ σε (εἰς Ἅιδου) ἀπιέναι. Ibid. p. 331 E iustitia e Simonide ita explicatur: τὸ τὰ ὀφειλόμενα ἑκάστῳ ἀποδιδόναι δίκαιόν ἐστι. cf. p. 332 B: ὀφείλεται δὲ, οἶμαι... ὅπερ καὶ προσήκει. Hæc definitio autem postea reiicitur et alia desideratur.

[2] Cf. Ripping l. l. Pars I, p. 105, adn. 187, qui dicit, in Gorgia iam pro certo poni, ὁσιότητα nihil aliud esse quam formam aliquam singularem δικαιοσύνης sive τῶν προσηκόντων, quandoquidem id in Euthyphrone antea demonstratum sit. Etiam Schleiermacherus arbitratur l. l. Platonem quæstionem in Protagora de virtutibus institutam in Euthyphrone ita supplere et quasi corrigere, ut pietatem notioni iustitiæ latius patentis subiungat. Cui assentit Stallbaumius in editione speciali præf. p. 44. Quæ contra dicit Ixem l. l. p. 18 id nihil valere puto. Ita factum est, ut illæ quinque virtutes in Protagora enumeratæ in Gorgia in quattuor redactæ sint. Hermannus l. l. p. 371 etiam in Gorgia quinque virtutes statuere videtur. Postea nusquam pietas separatim introducitur cf. Rep. IV, p. 427 E sqq.

ὡρισμένος εἴη, et: Ὀρθῶς ἄν ποτε ὁριζόμεθα ὁριζόμενοι δικαίους εἶναι τοὺς εἰδότας τὰ περὶ ἀνθρώπους νόμιμα. Itaque Plato non multum recessit a magistro hac definitione pietatis proposita, nec minus hoc argumento est Euthyphronem proxime post mortem Socratis scriptum esse. Ex sua ipsius sententia Plato mihi ea addidisse videtur, quæ cavillatur de opinionibus popularibus deos simultatibus distrahi (p. 863, cf. Rep. II, p. 377 D—378 E et Legg. X, p. 886 C. XII, p. 941 B) et sanctitatem esse nihil gravius quam τέχνην ἐμπορικήν (p. 14 E, cf. Sympos. p. 188 B et Politic. p. 290 C). Quam enim sublimem imaginem Socrates de divinis rebus sibi formaverit cognoscere possumus e Xenophontis Memorabilibus, ubi Socrates præscripsisse dicitur, ne a Diis certa bona, sed bonum ipsum petatur, cum ipsi optime sciant quid hominibus prosit, neque id referre quam magnificum sacrificium sit, sed quo sensu offeratur (Mem. I, 3, 2 sq. IV, 3, 17[1]). Quin etiam totum mundum ad utilitatem hominum mirandum in modum conformatum esse credidit, cf. Mem. IV, 3, 13 (Dei oculi videri non possunt) οἵ τε γὰρ ἄλλοι ἡμῖν τὰ ἀγαθὰ διδόντες οὐδὲν τούτων εἰς τοὐμφανὲς ἰόντες διδόασιν, καὶ ὁ τὸν ὅλον κόσμον συντάττων τε καὶ συνέχων, ἐν ᾧ πάντα καλὰ καὶ ἀγαθά ἐστι, καὶ ἀεὶ μὲν χρωμένοις ἀτριβῆ τε καὶ ὑγιᾶ καὶ ἀγήρατον παρέχων, θᾶττον δὲ νοήματος ἀναμαρτήτως ὑπηρετοῦντα, οὗτος τὰ μέγιστα μὲν πράττων ὁρᾶται, τάδε δὲ οἰκονομῶν ἀόρατος ἡμῖν ἐστιν. Plato quoque in libro, quem paulo post scripsit Gorgias p. 508 A universum mundum κόσμον morem Pythagoræorum[2] sequens appellat: φασὶ δ'οἱ σοφοί, καὶ οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους τὴν κοινωνίαν συνέχειν καὶ φιλίαν καὶ κοσμιότητα καὶ σωφροσύνην καὶ δικαιότητα, καὶ τὸ ὅλον τοῦτο διὰ ταῦτα κόσμον καλοῦσιν, οὐκ ἀκοσμίαν, οὐδὲ ἀκολασίαν. Quod cohæret cum totius illius dialogi consilio, cum comparet sanitatem corporis cum virtute animæ et dicat, et singulos et totam

[1] Pep. II, p. 362 C hanc sententiam invenimus: Si Dii magnificentiam tantum sacrificiorum respicerent is, qui opulentissima sacra faceret, etiamsi esset iniustissimus, iis maxime placeret. — Quam sententiam postea, ib. X, p. 613 A, ulterius deducens, affirmat Plato, non decere putare a Diis neglectum iri eum, ὃς ἂν προθυμεῖσθαι ἐθέλῃ δίκαιος γίγνεσθαι καὶ ἐπιτηδείων ἀρετήν, εἰς ὅσον δυνατὸν ἀνθρώπῳ ὁμοιοῦσθαι θεῷ.

[2] Pythagoram primum totum mundum propter ordinem in eo apparentem κόσμον appellavisse tradunt Plutarchus de placitis philosophorum II, 1 et Galenus Hist. phil. p. 429.

civitatem eo feliciores fore quo fuerint meliores. Itaque iam in nostro dialogo dubitare vix possumus, quin Plato, cum dicat si quis Diis servire velit eum multa pulchra agere debere, de illo totius mundi ornatu et concinnitate (κόσμῳ) cogitaverit. Ei autem iam summam boni et Dei ideam, e cuius imagine mundus formatus sit, cum hunc dialogum scriberet, quamquam nondum tam ut in posterioribus dialogis distinctam, ante oculos versatam esse, hoc cum Susemihlio l. l. p. 124 non statuam. Etiam quod ad doctrinam idearum attinet equidem credo, tantum abesse, ut Plato iam fastigia eius doctrinæ ascenderit, ut in primis elementis versetur. Platonem Socratis notionum definitionibus comparandis cum Cratyli præceptis, qui docuerat omnes res quasi perpetuo flumine ruere, ad ideas conformandas deductum esse testis est Aristoteles Metaph. I, 6 init. . Itaque primum ideas communes rerum notiones sive genera rerum esse sibi finxit. Sic in prioribus dialogis ante Phædrum scriptis utitur ita verbo εἶδος ut prope idem sit quod γένος. Gorg. p. 454 E: Βούλει οὖν δύο εἴδη θῶμεν πειθοῦς, τὸ μὲν πίστιν παρεχόμενον ἄνευ τοῦ εἰδέναι, τὸ δ'ἐπιστήμην; Menon. p. 72 C: Οὕτω δὴ καὶ περὶ τῶν ἀρετῶν. κἂν εἰ πολλαὶ καὶ παντοδαπαί εἰσιν, ἕν γέ τι εἶδος ταὐτὸν ἅπασαι ἔχουσι, δι'ὃ εἰσὶν ἀρεταί, εἰς ὃ καλῶς που ἔχει ἀποβλέψαντα τὸν ἀποκρινάμενον τῷ ἐρωτήσαντι ἐκεῖνο δηλῶσαι, ὃ τυγχάνει οὖσα ἀρετή. Etiam postea utitur eodem modo vocabulo εἶδος, c. c. Soph. 253 D. Polit. p. 262 D. Est igitur illud immutabile et sibi ipsi constans, quod variis rebus eiusdem generis subest. Postea demum has ideas e rebus separavisse (χωρίσαι) et ut substantias per se existentes sibi commentus esse videtur (cf. Aristot. Metaph. XIII, 4, 1078, 6, 30; ἀλλ'ὁ μὲν Σωκράτης τὰ καθόλου οὐ χωριστά ἐποίει οὐδὲ τοὺς ὁρίσμους. οἱ δ'ἐχώρισαν καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ὄντων ἰδέας προςηγόρευσαν. Forsitan Euclides et Megarici qui Socratis philosophiam cum Eleatarum præceptis coniungere studebant Platoni in constituenda idearum forma præierint, si revera illud ἐκ τῶν εἰδῶν φίλου in Soph. p. 248 A ad Megaricos cum Zellero l. l. p. 241 sqq. referendum est. Istam pristinam formam, quam de ideis percepit, Platonem in nostro dialogo pietatis definitioni declarandæ adhibuisse puto, si Socrates iubet p. 6 E Euthyphronem se non ἕν τι ἢ δύο διδάξαι τῶν πολλῶν ὁσίων, ἀλλ' ἐκεῖνο αὐτὸ τὸ εἶδος, ᾧ πάντα τὰ ὅσια ὅσιά ἐστιν · ἔφησθα γάρ που μιᾷ ἰδέᾳ τά τε

ἀνόσια ἀνόσια εἶναι καὶ τὰ ὅσια ὅσια cf. p. 5 D ταὐτόν ἐστιν ἐν πάσῃ πράξει τό ὅσιον αὐτὸ αὑτῷ, καὶ τό ἀνόσιον αὖ τοῦ μὲν ὁσίου παντὸς ἐναντίον, αὐτὸ δὲ αὑτῷ ὅμοιον καὶ ἔχον μίαν τινὰ ἰδέαν κατὰ τὴν ἀνοσιότητα πᾶν, ὅτίπερ ἂν μέλλῃ ἀνόσιον εἶναι. Ἰδέα magis notionem generis in animo fixam, εἶδος genus rerum in rebus ipsis immanens significat. De discrimine verborum ἰδέας et εἴδους cf. Richterus, «de ideis Plat.» p. 28 sq., Schleiermacherus, «Geschichte der Philosophie», p. 104, Deuschle, «Plat. Sprachphilosophie», p. 73.

Reliquum est, ut de fide, qua Euthyphron ad nostra tempora translatus sit, loquamur. Sane confitendum est, quod Aristophanes Byzantius, qui vixit sub finem tertii sæculi, hunc de quo loquimur dialogum in trilogias suas (cf. Diog. III, 61 sq.) et Trasyllus grammaticus, æqualis Tiberii imperatoris, in tetralogias suas (cf. Diog. VII, 56) receperit, id nondum sufficere ad probandum, Euthyphronem revera a Platone scriptum esse. Nam priusquam illi viri essent, iam bibliothecæ Alexandriæ et Pergami conditæ erant, quibus multos subditicios libros pro veris a fallacibus hominibus venditos esse narrat Galenus in Comm. ad Hippocr. de nat. hom. I, 42. XV, 105. Hippiæ minori, Lysidi, Charmidi et Lacheti certe fidem faciunt testimonia Aristotelis, qui hos dialogos non nomine quidem commemorat sed tamen non ignorasse videtur (cf. Ueberwegius l. l. p. 142 sq., 171 sq., et Bonitzius Index Aristot. 599 a). Sed hæc desunt Euthyphroni.

Itaque omnia indicia quibus integritas dialogi vel probari vel infirmari possit, in dialogo ipso posita sunt. Et primus quidem suspicionem de fide eius pronuntiavit Schleiermacherus, qui l. l. dicit, eum ceteris minoribus dialogis vi et dignitate inferiorem esse sibi videri, non quod summus finis colloquii in incerto relinquatur, sed quia nulla certa vestigia indicentur quibus ad eum pervenire possimus. Sed tamen dubitavit eum reiicere cum et illa menda, quibus laboraret, partim e summo fine apologetico partim e festinatione, qua confectus esset, excusari et totam dialogi indolem eam esse existimaret, quæ quominus eum nimis a Platonis ætate removeremus impediret: itaque, supplemento Protagoræ eum esse iudicavit. Quæ dubitationes fortasse Astium etiam magis impulerunt, ut hunc quoque dialogum ceteris, quos iam Platoni abiudicaverat,

adiungeret (l. l. p. 469—474). Causas has potissimum affert: Platonem numquam cogitare potuisse de Socrate defendendo, et etiamsi hoc concedendum esset, tamen non futurum fuisse, ut eum tali modo defenderet et tam vili adversario assumto et ratione tam humili et vulgari; ceterum fructum ex opere nullum percipi, si quidem totum colloquium non ad certum finem perducat sed irritum evadat. Quibus Stallbaumius in editione speciali Lipsiæ 1823 p. 23 sqq. iure opposuit, inter Platonis dialogos esse nonnullos, quibus non id ageret, ut philosophiæ intimam doctrinam tractaret, sed ut pravos mores et cogitationes hominum tum viventium, imprimis sophistarum, rhetorum, vatum castigaret. In eiusmodi dialogis neque uti eum oratione sublimi et elata neque doctrinam philosophicam ad altiorem gradum perducere, sed tamen, præterquam quod mores adversariorum perstringat et opiniones reprehendat, simul semper aliquid ad doctrinam augendam pertinens evinci. Ita hic Platonem maxime id studere, ut Socratem a calumniis vindicaret superstitionem vulgi impugnando, simul autem definitionem pietatis prodere non quidem omnibus e partibus absolutam, sed tamen eam, ut ipse quæ desint comminisci possis. Illam denique hilaritatem, quæ toto sermone dominetur, tantum abesse, ut ab humilitate sentiendi originem ducat, ut unice ad veritatem patefaciendam referatur. Singula verba et res, quæ Astius vituperavit (ut illud discrimen inter δίκην et γραφὴν a Socrate factum p. 2 A, et quod plurali numero utitur p. 6 B verbis φήσομεν et ὁμολογοῦμεν) hæc a Platone apte usurpata esse Stallbaumius partim ibidem in præfatione partim in commentario et Ixem l. l. p. 2—4. 14 iam demonstraverunt, ita ut postea a ceteris non ultra Platoni exprobrata sint. Ea opprobria ab Astio primum prolata, quæ ab aliis post eum renovata sunt, mox refutabimus. Ueberwegius enim in libro c. p. 250 sq. dicit, sibi non dissimile videri dialogum ab homine quodam sollerti artisque imitandi perito e locis nonnullis Platonicis non ita multo post Platonis mortem compositum et subditum esse, fortasse a Pasiphone Eretriensi. Hunc enim Aeschini et Antistheni et aliis Socraticis multos dialogos subdidisse, referre Persæum, discipulum Zenonis, apud. Diog. Laërt. II, 61 (l. l. p. 187). Idem in Historiæ philosophiæ 4ª editione I, p. 123 Euthyphronem in numerum eorum dialogorum relegat, de quorum fide dubitari

liceat. Inter locos, qui homini causam scribendi præbuerint, affert etiam Rep. II, p. 378 A sq.: οὐδὲ λεκτέον νέῳ ἀκούοντι ὡς ἀδικῶν τὰ ἔσχατα οὐδὲν ἂν θαυμαστὸν ποιοίη οὐδ᾽αὖ ὁ ἀδικοῦντα τὸν πατέρα κολάζων παντὶ τρόπῳ, ἀλλὰ δρῴη ἂν ὅπερ θεῶν .... οἱ πρῶτοι τε καὶ μέγιστοι .... οὐδέ γε ὡς θεοὶ θεοῖς πολεμοῦσί τε καὶ ἐπιβουλεύουσι καὶ μάχονται, et Cratyl. p. 396 D, 399 A sqq. Illi loco iam Astius suspicatus erat universum dialogi ædificium superstructum esse, sed ei iam a Stallbaumio l. l. p. 27 responsum est, illa verba nec summam eorum continere quæ in Euthyphrone præcipue tractentur nec quicquam ostendere nisi similem sententiam simili modo ab eodem scriptore exprimi. Et in illis locis Cratyleis Socrates introducitur iocans, se fortasse illam sapientiam (p. 396 D τὴν σοφίαν, ᾗ ὥσπερ οἱ ἐνθουσιῶντες ἐξαίφνης χρησμῳδεῖν δοκῶ, paullo post τὴν δαιμονίαν σοφίαν, cf. p. 407 D: Εὐθύφρονος ἵπποι sc. vaticinantes i. e. Homerici, et p. 428 C: Εὐθύφρονος ... μοῦσα), qua impletus omnes istas miras verborum derivationes proferat, ab Euthyphrone Prospaltio, quocum mane collocutus sit (p. 399 A: Εὐθύφρονος ἐπιπνοίᾳ) accepisse. Hinc nihil aliud colligi potest, nisi Euthyphronem tunc notum inter vulgus vatem fuisse et ridiculum quidem propter vanitatem, qua se divino quodam spiritu præditum esse opinatus sit. Itaque satis aptam occasionem præbuit Platoni, eum non semel sed identidem carpendi. Et in Cratylo quidem irridetur ut nominum, maxime Deorum, interpres (cf. Astius l. l. p. 271 sq. Steinhartus l. l. p. 560, 572), in Euthyphrone depingitur ut homo profundam rerum divinarum scientiam ostentans (p. 5 A et sæpius) tantaque arrogantia affectus, ut, quamvis sæpe a plebe propter vaticinia in contionibus prædicta explosus, tamen se cum Socrate sapientia exæquare audeat, illud nimirum δαιμόνιον Socratis cum suis halucinationibus commiscens (p. 3 B C: Μανθάνω, ὦ Σώκρατες· ὅτι δὴ σὺ τὸ δαιμόνιον φῂς σαυτῷ ἑκάστοτε γίγνεσθαι. ὡς οὖν καινοτομοῦντός σου περὶ τὰ θεῖα γέγραπται [Μέλητος] ταύτην τὴν γραφὴν .... καὶ ἐμοῦ γάρ τοι, ὅταν τι λέγω ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ περί τῶν θείων, προλέγων αὐτοῖς τά μέλλοντα, καταγελῶσιν ὡς μαινομένου· καίτοι οὐδὲν ὅ τι οὐκ ἀληθὲς εἴρηκα ὧν προεῖπον ἀλλ ὅμως φθονοῦσιν ἡμῖν πᾶσι τοῖς τοιούτοις, ἀλλ᾽ οὐδὲν αὐτῶν χρὴ φροντίζειν, ἀλλ᾽ ὁμόσε ἰέναι). Inde persuasum habeo intelligi posse illam ironiam et hilaritatem toto dialogo affusam, in qua Ueberwegius l. l. p. 251

tantopere offendit, nam aliter puto Platonem, quamquam dolore mortui modo magistri commotum, efficere non potuisse, ut toto cœlo Socratem a talibus abiectis hominibus segregandum esse civibus patefaceret. Ad scenam externam pertinet item quod Ueberwegius vituperat his verbis: «Die Phædrusrolle (Phædr. p. 229 E), die hier Socrates in der Frage an Euthyphron spielen muss» (p. 6 B): Νῦν οὖν εἰ καὶ σοὶ ταῦτα (fabulæ de Deorum rixis traditæ) ξυνδοκεῖ τῷ εὖ εἰδότι περὶ τῶν τοιούτων, ἀνάγκη δή, ὡς ἔοικε, καὶ ἡμῖν ξυγχωρεῖν. τί γὰρ καὶ φήσομεν, οἵγε αὐτοὶ ὁμολογοῦμεν περὶ αὐτῶν μηδὲν εἰδέναι; ἀλλά μου εἰπὲ πρὸς Φιλίου, σὺ ὡς ἀληθῶς ἡγεῖ ταῦτα οὕτως γεγονέναι. His verbis Ueberwegius duas res significare videtur, primum Socratem hic ut illic Phædrum ex ipso (p. 229 C: ἀλλ᾽ εἰπὲ πρὸς Διός, ὦ Σώκρατες· σὺ τοῦτο τὸ μυθολόγημα πείθει ἀληθὲς εἶναι;) quærere quid de istis fabulis mythicis sentiendum sit, deinde, Socratem illic respondere sibi non operæ pretium videri si quis istiusmodi rebus indagandis vacet (p. 229 E: ἐμοὶ δὲ πρὸς αὐτὰ οὐδαμῶς ἐστι σχολή. τὸ δὲ αἴτιον, ὦ φίλε, τούτου τόδε. οὐ δύναμαι πω κατὰ τὸ Δελφικὸν γράμμα γνῶναι ἐμαυτόν. γελοῖον δή μοι φαίνεται, τοῦτο ἔτι ἀγνοοῦντα τὰ ἀλλότρια σκοπεῖν κ. τ. λ.) æque atque hic dicat se de his rebus nihil scire. Utrumque autem apte hic dici puto, quia Socrates fingat se discipulum Euthyphronis fieri cupere (p. 5 A, C); ceterum in Phædro dicit Socrates, se tales res sibi non perscrutandas proposuisse, in Euthyphrone, se prorsus ignorare, utrum talia vera sint necne. E singulis dictis sibi displicere dicit Ueberwegius l. l. illud ἔχον ἰδέαν p. 5 D ad ὅσιον (et ἀνόσιον) αὐτὸ referri, cum verbum ἔχειν prædicari non possit nisi de singulis rebus vel actionibus, non de notionibus ὁσίου et ἀνοσίου, quæ ipsæ iam sint ideæ. At omnem offensionem devitari posse credo: si ἰδέαν hic nondum interpreteris illam substantiam a rebus seiunctam et per se existentem, qualem postea demum Plato sibi finxit, sed formam generalem, ut ita dicam, omnibus rebus inter se similibus communem. Nam paullatim demum Platonem doctrinam idearum excoluisse supra iam diximus. Itaque satis apte dici potuit, notiones «τὸ ὅσιον» et «ἀνόσιον» habere suum quamque genus alteri contrarium. Ceterum bene animadvertit Bonitzius l. l. p. 227 pronomen αὐτὸ non ad «τὸ ὅσιον» referendum esse, sed verba sic coniugenda esse: αὐτὸ αὑτῷ τ᾽αὐτόν, et postea αὐτὸ αὑτῷ

ὅμοιον. Quod deinde Socrates dicit, se velle ἰδέᾳ uti pro παραδείγματι (p. 6 E: Ταύτην τοίνυν με αὐτὴν δίδαξον ἰδέαν, τίς ποτέ ἐστιν, ἵνα εἰς ἐκείνην ἀποβλέπων καὶ χρώμενος αὐτῇ παραδείγματι κ. τ. λ.), id in memoriam nobis revocat illum locum Menon. p. 72 C: ἕν γέ τι εἶδος ... εἰ ὃ καλῶς που ἔχει ἀποβλέψαντα ..., ut taceam illos locos Timæi, in quibus mundi fabricator ideis usus ut παραδείγμασι universas res condidisse prædicatur. Cf. etiam Diog. Laërt. III, 63: Πολλάκις δὲ καὶ διαφέρουσιν ὀνόμασιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημαινομένου χρῆται (Πλάτων) τὴν οὖν ἰδέαν καὶ εἶδος ὀνομάζει, καὶ γένος, καὶ παράδειγμα, καὶ ἀρχὴν, καὶ αἴτιον. Discrimine inter οὐσίαν et πάθος p. 11 A, in quibus verbis aliquid singulare inesse putat idem Ueberwegius, facto Plato sine dubio hoc significare vult quod alibi interesse dicit inter τί et ποῖον (ut Gorg. p. 448 E: ἀλλ᾽ οὐδεὶς ἠρώτα ποία τις εἴη ἡ Γοργίου τέχνη, ἀλλὰ τίς ... Menon. p. 71 B: ὃ δὲ μὴ οἶδα τί ἐστι, πῶς ἂν ὁποῖόν γέ τι εἰδείην;), i. e. intimam notionem alicuius rei et proprium aliquid extrinsecus huic rei accidens, sed utrumque vocabulum confitendum est nusquam alibi a Platone hoc sensu usurpari — nisi forte πάθος e loco Phileb. p. 31 A: Δεῖ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο ἐν ᾧ τέ ἐστιν ἑκάτερον αὐτοῖν καὶ διὰ τί πάθος γίγνεσθον ... ἰδεῖν ἡμεῖς, interpretaris —, neque negari potest indolem Aristotelicam sapere, e qua οὐσία est illa τατὰ λόγον οὐσία, qua cognoscenda ὁ ὁρισμὸς continetur, et πάθος sive παθητικὴ ποιότης iste mutabilis status rerum, idem quod συμβεβηκός. At si reputas, Platoni esse τὸ ὂν more Eleatarum, quorum doctrinæ perscrutandæ tunc maxime operam impendisse putandus est, semper id, quod revera et unice sit, i. e. quod cogitando prehendatur, non amplius miraberis, quod unice veram notionem rei οὐσίαν vocat et πάθος id, quod illi rei casu quodam externo accidit. Denique Ueberwegius iniuria vituperasse mihi videtur, quod istæ ab Euthyphrone propositæ definitiones p. 11 C ὑποθέσεις vocantur, nam cum hic de arte statuaria agatur, alluditur in hoc verbo ad illud modo præcedens προθώμεθα, quod de statuariis opera sua spectanda exponentibus fere dicebatur. Nuperrime Schaarschmidt in libro: «Die Sammlung der Platonischen Schriften zur Scheidung der echten von den unechten untersucht» 1866 quo acrius authentiam vel graviorum aliquot dialogorum labefactavit, eo minus ab omnibus minoribus condemnandis abstinuit. De causis,

cur universos illos dialogos levioris argumenti et minoris ambitus Platone indignos putaverit, in fine pauca verba faciemus. Nunc videamus de Euthyphrone. Et quas causas quidem affert e toto argumento dialogi petitas, eas fere cum Astio communes habet (l. l. p. 390—392). Nos contra eas monstravimus, eo ipso Socratem aptissime defendi, quod pietatis notionem recte definiat. Novam hanc addit, quod sibi videatur prooemium cum reliqua parte dialogi non bene consentire, quia neque in illo ad notionem pietatis disquirendam satis præparetur, neque in hac error horribilis Euthyphronis severe dissolvatur et repellatur, sed sola inscitia eius definitionem inveniendi Socrati ludibrio sit (p. 393, 395). At Plato sæpe et a remotioribus rebus initium disputandi capit et ironia utitur lepidissima ad gravissimas res demonstrandas. Deinde coniicit (p. 395), non solum locum, iam a ceteris prolatum, Rep. II, p. 378 B, sed etiam Legum X, p. 865, auctori causam præbuisse dialogi conficiendi. Ibi agit Plato de iis, qui φόνον ἀκούσιον perpetraverint, et omnibus quidem aut nullas aut satis lenes pœnas imponit, sed tamen discrimen facit inter gradus culpæ pœnæque eorum, qui vel suum servum vel alienum vel liberum hominem necaverint. Cum tamen hic Euthyphron narret, se patrem accusaturum esse quod πελάτην (p. 4 C) quamquam invitus occiderit, id indicio est, locum Legum hic non respectum esse. Nam πελάται erant liberi (cf. Polux III, 82: πελάται δὲ καὶ θῆτες [cf. Euthyphron p. 9 A: θητεύων], ἐλευθέρων ἐστὶν ὀνόματα, διὰ πενίαν ἐπ᾽ ἀργυρίῳ δουλευόντων), et verisimile est, futurum fuisse, ut imitator aliquis Platonis facinus patris potius diminuisset quam exagerasset, quo clarius filii perversum studium appareret. Ceterum cur Euthyphron cædem πελάτου se iudicio persequi posse opinatus sit — id quod tantum cognatorum aut, si quis servus occisus erat, dominorum erat — de hac re Stallbaumius in edit. 2ª ad p. 4 B et Wohlrabius l. l. p. 17 recte iudicasse videntur: nempe erat tanto ardore religioso incensus, ut legem constitutam respicere negligeret. Quod ad scenam externam dialogi attinet, iam Ueberwegius l. l. breviter indicaverat, sibi scenam a Theæteto depromtam esse videri, sed Schaarschmidt hanc suspicionem pluribus argumentis firmare studuit. Contendit enim p. 248, Theætetum, Sophistam, Politicum, Euthyphronem, Cratylum ab uno eodemque auctore conscriptos

esse cogitari non posse, quia sub finem Theæteti (p. 210 D) Socrates colloquium cum Theæteto et Theodoro institutum abrumpat dicens se ad causam a Meleto sibi intentam dicendam in atrium regis properare addendo cras se sermonem continuaturum, et in initio Theæteti cædem personæ postridie ex pacto adsint, illo priore autem die simul cum Euthyphrone et Cratylo (cf. Cratylus p. 396 D: ἕωθεν γὰρ πολλὰ αὐτῷ [i. e. Εὐθύφρονι] συνῆν καὶ παρεῖχον τὰ ὦτα) idem Socrates longiores sermones faciat. Platonem autem omni arte ita caruisse, ut quinque sermones in duos subsequentes dies, quorum uno Socrati causa dicenda esset, constringeret, non credibile esse. Quæ obstacula facili opera removeri posse putamus. Mentione enim facienda Meleti accusationis Plato nihil aliud agere cogitandus est quam ut Socratis animi constantiam in periculo semper servatam ante oculos ponat, ita ut nihil impediat quin putemus solos dialogos Sophistam et Politicum spectare ad Theætetum, Euthyphronem autem et Cratylum ad aliud tempus referendos esse. Nam hos, Euthyphronem et Cratylum, inter se tempore cohærere negari non potest, nisi forte cum Susemihlio l. l. I, p. 173 opinaris, Euthyphronem non esse veram personam sed a Platone ingenio fictam ut Diotimam. Ceterum, quamquam non satis accurate perspici potest, quid in ordinandis scriptis Platonicis veteres grammatici spectaverint, teste Diogene Laërtio ll. Thrasyllus prima tetralogia consociavit Euthyphronem, Apologiam, Critonem, Phædonem, secunda Cratylum, Theætetum, Sophistam, Politicum, Aristophanes Byzantius una (quarta) Theætetum, Euthyphronem, Apologiam et alia (secunda) Sophistam, Politicum, Cratylum. Quod attinet ad rationem disputandi et argumentandi, multa in Menone, quem et ipsum subditicium esse demonstrare conatur (l. l. p. 342—372) et in Euthyphrone e Theæteto hausta esse dicit idem Schaarschmidt (l. l. p. 394). Nam adolescentem Theætetum rogatum quid sit scientia enumerare singulas scientias (p. 146 A sqq.), Menonem de notione virtutis interrogatum singulas virtutes afferre (p. 71 E — 72 C. 74 A), similiter admoveri Euthyphronem a Socrate, ne singulas actiones pias sed ideam pietatis proferat (p. 6 D). Qua in re oblitus esse videtur, hunc modum veritatis inveniendæ in omnibus fere dialogis a Socrate adhiberi, eumque propterea ab Aristotele eximie laudari. Cf. Aristot. Metaph. XIII, 4, 1078.

6, 17, 27: Σωκράτους δὲ περὶ τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς πραγματευομένου καὶ περὶ τούτων ὁρίζεσθαι καθόλου ζητοῦντος πρώτου . . . ἐκεῖνος εὐλόγως ἐζήτει τὸ τί ἐστιν . . . δύο γάρ ἐστιν ἅ τις ἂν ἀποδοίη Σωκράτει δικαίως, τούς τ' ἐπακτικοὺς λόγους καὶ τὸ ὁρίζεσθαι καθόλου. Euthyphronem autem demum post Menonem conscriptum esse, dilucide apparere dicit inde, quod comparatio vagæ et inconstantis argumentationis cum Dædali statuis p. 11 C, D, E. 15 B instituta e Menone p. 97 D, E recepta sit. Quod iam Astius l. l. p. 473 animadverterat et suspicatus erat, primam causam huius comparationis fortasse in verbis Theæteti p. 203 D: καὶ οὕτως ἡμῖν ὁ καλὸς λόγος ἀποδεδρακὼς οἰχήσεται quærendam esse, sed iam a Stallbaumio in editione speciali p. 25 redargutus est. Etiam Uebergwegius l. l. p. 251 locum Menonis p. 97 D inter eos enumerat, quos auctor Euthyphronis in suum usum vertisse videatur. Sed Schaarschmidt demum accuratius explicuit, cur illa imago tantopere offendat. Dicit enim p. 360, imaginem illam propterea esse ineptam, quoniam Dædalus artem ad perfectiorem gradum evexerit, statuis ante eum quasi mortuis vitam et motum impertiendo, itaque inconstantiam opinandi, quippe inferiorem gradum sciendi, cum illa arte comparari non debuisse. In quo magnopere erravit. Nam fama fuisse videtur, Dædali statuas tam perfectas fuisse, ut cum vivis hominibus similitudinem habuissent et aufugissent, nisi quis iis vincula iniiceret. Cf. Scholiast ad Menon. p. 97 D a Stallbaumio in ed. 2ª allegatum: Τῶν πάλαι δημιουργῶν πλαττόντων τὰ ζῶα συμμεμυκότας ἔχοντα τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ οὐ διεστηκότας τοὺς πόδας, ἀλλ' ἑστῶτα σύμποδα, Δαίδαλος ἄριστος ἀγαλματοποιὸς ἐπιγεγονὼς πρῶτος ἀναπετάννυσί τε τὰ τούτων βλέφαρα, ὡς δόξαι βλέπειν αὐτά, καὶ τοὺς πόδας, ὡς νομίσαι βαδίζειν, διίστησι. καὶ διὰ τοῦτο δεδέσθαι, ἵνα, μὴ φύγοιεν, ὡς δῆθεν ἐμψύχων, ἤδη γεγονότων αὐτῶν. τοῖς δεδεμένοις, οὖν τὰς ἀληθεῖς ἐοικέναι δόξας φησί, τοῖς λελυμένοις δὲ τούτων τὰς ψευδεῖς. Hoc modo si locos et in Menone et in Euthyphrone interpretabimur, non solum nihil offensionis sed optimum sensum præbebunt. Reprehensiones singulorum verborum, quas post alios Schaarschmidt repetivit, eas iam supra in locis suis refellimus. Causas autem de quibus omnes minores dialogi condemnandi sint, has potissimum duas affert, unam, quod Plato nihil nisi dramata philosophica sibi conficienda proposuerit (p. 133),

et alteram, quod Plato non a Socrate sed ab Heraclito initium philosophandi fecerit et per totam vitam studium rerum naturæ retinuerit p. 80. At hæ causæ e locis, quos affert Plato Phædr. p. 274 sqq. et Aristoteles Metaph. I, 6 initio probari non possunt.

THESES:

1) Quæ in Protagoram inserta est Simonidei carminis interpretatio (p. 338 E sqq.) ea cum totius dialogi consilio arctissime cohæret.

2) Platonem cum Gorgiam scripserit Philolai Pythagorei librum iam legisse contendo.

3) Aristoteles tres modo orationis partes constituit.

4) In Sophoclis Antigona v. 125 non Thebani sed Argivi cum dracone comparantur.

5) De Horatii Carm. I, 28 sententia et compositione omnes interpretes errasse et unum recte exposuisse puto B 9 Weiskium in Jahnii Annal. philol. et pædag. vol. XII, p. 359 sqq.

6) Horatius admirabiliorem poetam se præbet in satira excolenda quam in poesi lyrica Græcorum imitanda.

7) Difficiliores partes scriptorum antiquorum, ut choros Sophocleos et orationes Thucydideas, discipulis gymnasiorum non legendas esse censeo, quia nondum omnibus a partibus satis intellegi possint, ideoque non vim habeant ad amorem antiquarum literarum augendum.

VITA.

Natus sum Batlehusæ, in Thurgoviæ viculo, patre Joanne, matre Iustina, die XXVI. mensis Augusti a. MDCCCLII. Frequentatis scholis publicis intravi illas scholas quæ « Maria Hilf » dicuntur, quas vero illo anno effugi. Operibus factis rusticis tum primum vicesimum annum agens Frauenfeldæ gymnasium frequentavi. Iam tum literarum antiquarum studio in primis delectabar, ut universitatis Basiliensis civibus auctumno anni MDCCCLXXV ascriptus philologiæ navare operam non amplius dubitarem. Deinde cum in Germaniæ universitates Monachium atque Tubingam abiissem, illic Carolum Halmium, Christium, J. Huberum, hic Teuffelium, Schwabium, Herzogium audivi.

Auctumno anni MDCCCLXXVII in patriam redux factus in universitate Turicensi Kymio, Meiero de Knonau, Arnoldo Hugio Schweizer-Sidlero operam dedi. Deinde vere anni proximi universitatem Bernensem intravi atque virorum doctissimorum Hebleri, Sternii, Risii disciplina usus sum nec vero seminarii philologici nuperrime interfui exercitationibus quas Hagenus atque Hitzigius moderantur, quorum liberalitatem, doctrinam, humanitatem semper grato animo commemorabo.